

Ref. N2015/2214/sk

Yttrande över underlagsrapporter från arbetet med att ta fram Sveriges första nationella skogsprogram.

Skogshistoriska Sällskapet styrelse (SHS) har tagit del av ovan nämnda remiss och framför här sina synpunkter. Sällskapet yttrar sig endast över underlagsrapporten från arbetsgrupp 1; Tillväxt, mångbruk och värdeskapande av skogen som resurs, i de delar som berör skogshistoriska aspekter.

Sammanfattning

SHS välkomnar den dialogprocess som inletts för ett nationellt skogsprogram för Sverige och gör bedömningen att rapporterna från arbetsgrupperna utgör ett bra underlag för ett fortsatt arbete. SHS motsätter sig inga av förslagen men vill särskilt kommentera vissa förslag;

- SHS stöder förslag 3.1.2 – att skapa en centrumbildning för mångbrukande av skog, men vill också se att skogliga museer knyts till denna.
- SHS stöder förslag 3.1.3 – att skapa incitament för ökat mångbruk. SHS kan dock konstatera att ansatsen i förslag 3.1.1 behöver vidgas och inte enbart fokusera på rekreationsvärden, för att erfarenheterna från det uppdraget ska kunna utgöra ett fullgott underlag till förslag 3.1.3. Arbetet med skogens kulturvärden bör breddas från *vad* som ska bevaras, utvecklas och användas till att också gälla *hur* det ska genomföras.
- SHS stöder förslag 3.2.2 – Handslag om mer skog i skolan. SHS vill framhålla vikten av att de skogshistoriska aspekterna inte glöms bort utan att de blir en naturlig del av satsningen.
- SHS stöder förslag 3.2.3 – Mer folk i skogen och mer skog i folket. SHS saknar här en tydligare koppling mellan berättelsen om skogen och skogliga museers ansvar och möjligheter.
- SHS stöder förslag 3.3.1 - att skapa Arena skogen, men tycker att också Riksantikvarieämbetet ska tilldelas en roll som genomförare.
- SHS stöder förslag 3.3.3.2 - Jobb i skogen för nyanlända och långtidsarbetslösa. För att utveckla skogsmuseer behövs dock en utökning av resurser och kompetens, för att nyanlända och långtidsarbetslösa ska kunna tas emot på ett bra sätt.

Utvecklade resonemang om förslagen

Allmänt

När Sverige ska ta sig an visionen i NSP om hållbar tillväxt och utvecklingen av en bioekonomi är det lätt att instämma i den betydelse som kunskap och kompetens kommer att få. Kunskap och kompetens har under mer än ett sekel varit en komparativ fördel när industrilandet Sverige växte fram och det var inte minst i skogsnäringen de stora satsningarna gjordes. Men skogsnäringens historia (skogsbrukets och skogsindustrins) avslöjar så mycket mer om vad som legat bakom skogsresursernas avgörande bidrag till landets välståndökning. SHS vill här lyfta fram de successivt framväxande värdekedjorna, ett därav följande ekonomiskt skogsbruk, den agrara revolutionen som öppnade marker, entreprenörskap på bred front, odlarglädjen som den röda tråden, fastlagda institutioner om förfoganderätt och besittningsskydd, periodvisa partnerskap mellan stat, akademi och näring, anpassade skatteregler, erfarenheter av miljöföreningar mm som alla har varit avgörande drivkrafter.

När de fyra arbetsgrupperna nu presenterat sina strategiska rekommendationer för visionen om en växande bioekonomi, saknas information om i vilken utsträckning grupperna tagit till sig historiska erfarenheter. Det samlade resultatet känns därför till viss del, historielöst.

Arbetsgruppens förslag om framtida mångbruk och åtgärder för balanserade avvägningar mellan ekosystemtjänster är positiva, men SHS saknar det elementära, att först reda ut under vilka förutsättningar och med vilken markanvändning dagens mångbruk och ekosystemtjänster har formats. Man måste, som exempel, ta till sig att det kan vara mycket svårt och kostsamt att vidmakthålla skogliga ekosystem med värden som är förknippade med skogsbete och brand. SHS menar därför att skogshistoria bör bli central i kommande dialog- och samverkansprocesser inriktade mot nya målbilder för naturen. I ett starkt skogsprogram kan alltså inte skogshistorien endast betraktas och behandlas som en sido-berättelse.

Förslag 3.1.2 – Skapa centrumbildning för mångbrukande av skog

Skogens ekonomiska, biologiska, sociala och kulturella värden utgör basen för att utveckla mångbruk av skogen. Kvantifiering och nyttan av dessa värden behöver undersökas tvärvetenskapligt genom bildandet av en centrumbildning. SHS anser att ett eller flera skogsmuseer bör knytas till centrumbildningen för att också forskningsresultaten ska tillgängliggöras/visualiseras för civilsamhället. Museerna har dessutom redan idag material som berättar om mångbruk av skog och kan aktivt samla in ytterligare material (föremål, intervjuer, fotografier etc) i anslutning till forskningen.

Förslag 3.1.3 – att skapa incitament för ökat mångbruk

Förslaget att ge Riksantikvarieämbetet ansvaret att, i samverkan med bland annat länsstyrelserna, skogsmuseerna och skogsnäringens aktörer, upprätta en strategisk plan för vilka av skogens kulturvärden som bör bevaras, utvecklas eller användas är mycket bra, även om sällskapet anser att värdena bör utvecklas *och* användas, inte utvecklas *eller* användas. Här vill SHS se ett tillägg som också ger ovan nämnda parter i uppdrag att ange på vilket sätt detta ska ske – alltså inte bara *vad* som ska bevaras, utvecklas och användas utan också förslag på *hur* det ska ske. Till exempel genom

nya samverkansmodeller, ekonomiska och personella resurser, nya uppdrag till befintliga institutioner etc.

En förutsättning för att förslag 3.1.3 ska kunna genomföras på ett bra sätt är dock att underlaget i form av output från förslag 3.1.1, att kartlägga skogens alla värden, inte begränsas till kartläggning av sociala värden i form av rekreationsvärden.

Dagens jord- och skogsbrukare har ett ansvar för att lämningar från tidigare brukande bevaras och sköts. Men kulturvården i landskapet kan å andra sidan inte bedrivas så intensivt att det hämmar dagens och framtidens bruk av skog och mark. Många markägare sköter sina fornlämningsområden och kulturminnen på ett bra sätt, men anser sig inte kunna ta hela kostnaden i alla lägen. Här skulle samhälle och näringsliv gemensamt kunna arbeta fram modeller för att kunna ge jobbtillfällen till lokala entreprenörer och samtidigt ge kulturvårdsarbetet en starkare ställning.

Förslag 3.2.2 – Handslag om mer skog i skolan

Under rekommendationen 3.2 – Ett kunskapsliv för skogen och förslag 3.2.2 – Mer skog i skolan föreslår arbetsgruppen att en särskild satsning görs på att förmedla ”berättelsen om skogen” och att Skogsstyrelsen kan lämna stöd till intressenter för genomförandet. En sådan samhällsinsats ligger helt i linje med målsättningen och ambitionen för Skogshistoriska Sällskapet. SHS kan gärna bidra med kunskapsunderlag i det fortsatta arbetet.

Skrivningen ”skogshistoria ska bidra till historieundervisning i skolan ...” saknar dock en tydlig adressat vad gäller genomförandet. Ansvaret för skolans läroplan ligger inte på ideella organisationer som får möjlighet att söka medel för samarbeten med skolan.

Förslag 3.2.3 – Mer folk i skogen och mer skog i folket

SHS är positiva till den särskilda satsningen som görs för att förmedla berättelsen om skogen, som förväntas skapa samhällsnytta och påverka flera politiska mål. Det skrivs att ”Någon behöver förmedla berättelsen” och att ett riktat stöd ska utgå för detta. Skogsstyrelsen föreslås fördela bidrag möjliga att söka för museer och ideella organisationer för att förmedla berättelsen om skogen. SHS menar dock att det nu är läge att ta detta ett steg till och samtidigt utse ansvariga för dessa berättelser, till exempel ett skogsmuseum (där en eller flera parter kan ingå) med nationellt ansvar, för att uppnå kontinuitet och stabilitet vad gäller berättelsen om skogen, som både är historisk och i allra högsta grad pågående och bör behandlas som andra samhällsområden med anknytning till nationella museer.

Förslag 3.3.1 – Skapa Arena skogen

Skogens intressenter behöver komma samman och för detta föreslås regionala Arena skogen-fora. SHS tycker att också Riksantikvarieämbetet, med sin kulturarvskompetens, ska spela en roll för att stödja de fem pilotregioner som ska utses.

Förslag 3.3.3.2 – Jobb i skogen för nyanlända och långtidsarbetslösa

I Underlagsrapporten är det endast under den här rubriken som ”utveckla skogsmuseer” nämns och anges som ett behov och vi kan samtidigt konstatera att adressat/genomförare saknas i frågan. Här

vill SHS framhålla att Sveriges skogsmuseer först och främst behöver tillföras resurser och kompetens, därefter kan de utvecklas med hjälp av nyanlända och långtidsarbetslösa.

Skogshistoriska Sällskapet

Skogshistoriska Sällskapet (www.skogshistoria.se) är en ideell förening med ca 1 300 medlemmar – allt från skogsägare, skogsbolag, skogsägarföreningar och skogsbrukare till den intresserade allmänheten. Vi tar vara på kunskaper om skogens historia och förmedlar dem via vår medlemstidning, årsskrift, exkursioner och seminarier.

Skogshistoriska Sällskapet ska enligt stadgarna bland annat visa på skogens betydelse i historien och hur man kan dra nytta och lärdom av tidigare erfarenheter. Sällskapet ska också lyfta fram de kulturhistoriska värdena i skogen och arbeta för att lämningar från tidigare brukande bevaras och sköts samt att kunskaper om skogens historia som finns hos skogsägare och de som har - eller har haft - sin verksamhet i skogen tas tillvara.

Skogshistoriska Sällskapet

Hans-Jöran Hildingsson
Ordförande